

معجزه شناسی

محمدباقر سعیدی روشن

www.ketab.ir

معجزه شناسی

محمدباقر سعیدی روشن

ناشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

چاپ سوم: ۱۴۰۲

شمارگان: ۱۰۰ نسخه

طراح جلد: رؤیانگلان

چاپ و صحافی: آروری دینا

www.ketab.ir

سرشناسه: سعیدی روشن، محمدباقر، ۱۳۲۰ -

عنوان و نام‌پدیدآور: معجزه‌شناسی / سعیدی روشن محمدباقر
مشخصه: نشر: تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری: ۲۳۸ ص

شابک: 978 - 964 - 2982 - 70 - 7

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

Miracle recognition

Mohammad Baqer saeidi Roshan

یادداشت: چاپ دوم

یادداشت: کتابنامه: ص [۲۳۳]-۲۳۸.

موضوع: معجزه.

شنامه افزوده: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۷ م ۷۶/ص ۲۲۰/۶ BP

رده‌بندی دیویی: ۴۹۷/۴۳

شماره کتابشناسی ملی: ۱۶۵۲۳۰۲

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است.

دفتر مرکزی: تهران، خیابان شهیدبهشتی، تقاطع بزرگراه
شهید مدرس، پلاک ۵۶، تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۲۳۴۱

فروشگاه کتاب اندیشه: تهران: خیابان انقلاب، روبروی
درب اصلی دانشگاه تهران، پلاک ۱۲۴۸، تلفن: ۶۶۱۷۵۶۷

www.poiict.ir

همه حقوق محفوظ است

فهرست

۹ پیشگفتار
۱۳ مقدمه
۱۷ فصل اول: چیستی اعجاز
۱۹ همزادی وحی و اعجاز
۲۲ مفهوم معجزه
۲۳ مفهوم اصطلاح اعجاز
۲۵ حقیقت اعجاز و تمایز آن با سایر خوارق عادات
۲۷ ۱. هدفها
۲۷ ۲. قلمروها
۲۸ ۳. استناد به فراطبیعت
۲۸ ۴. سیره و منش رفتاری مجریان
۲۹ ۵. ابزارها و وسایل
۳۰ تفاوت معجزه با کرامات اولیای الهی
۳۱ تعریف معجزه در نگارش مسیحیت سنتی و نوین
۳۵ فصل دوم: هستی اعجاز
۳۸ چگونه باور کنیم؟
۳۹ مشاهده خواب مصنوعی
۴۰ آگاهی از اضطراب روحی دیگران
۴۱ احضار ارواح
۴۴ از افقی دیگر

۴۶..... مبادی تشکیل دهنده اعجاز.....

۵۳..... اعجاز و دانش تجربی.....

۵۵..... نقد و ارزیابی.....

۵۷..... اعجاز و قوانین عقلی.....

۵۸..... دیدگاه اشاعره.....

۶۱..... نقد دیدگاه اشاعره.....

۶۵..... ارتباط قدرت خدا با کارهای قبیح.....

۶۷..... دیدگاه تأویل‌گر؛ در معجزات.....

۶۸..... الف) نفی معجزات اقتراحی مردم از سوی پیامبران.....

۶۹..... ب) تغییرناپذیری سنن الهی.....

۶۹..... نقد.....

۷۳..... تحلیل عقلی-قرآنی معجزه.....

۷۳..... قرآن و قانون، علت عمومی.....

۷۶..... عقل و امکان پذیرش معجزه.....

۷۷..... تفاوت اصلی علت با مصداق آن.....

۷۸..... فنمرو جریان علت گسترده‌ای قرآن از طبیعت.....

۸۰..... معجزه نقض قانون یا تحدید آن توسط قانون دیگر؟.....

۸۲..... معجزه، کار خدا یا پیامبر؟.....

۸۷..... فصل سوم: چرایی اعجاز.....

۸۹..... معجزه و اثبات رسالت.....

۹۰..... طرق گوناگون اثبات نبوت.....

۹۳..... منشأ تفاوت دیدگاه‌های گوناگون در مورد اثبات نبوت.....

۹۶..... نقش اعجاز در اثبات نبوت.....

۹۶..... تردید در هدف‌مندی فعل خدا.....

۹۸..... معجزه نشانه قدرت.....

۹۹..... معجزه و قوانین طبیعی ناشناخته.....

۹۹..... معجزه و اقتناع عوام.....

۱۰۱..... چگونگی دلالت معجزه.....

۱۰۵..... فصل چهارم: چگونگی معجزات.....

۱۰۷..... تفاوت معجزه‌های پیامبران و منشأ آن.....

۱۱۱..... قرآن آیت جاویدان پیامبر خاتم.....

۱۱۲.....قرآن و تحدی

فصل پنجم: آفاق و کرانه‌های اعجاز قرآن..... ۱۲۹

۱۳۲..... ۱. ساختار ظاهری متن قرآن

۱۳۷..... آرایه‌های سیمای قرآن

۱۴۱..... به‌گزینی واژگان

۱۵۰..... بلاغت و رسایی

۱۵۴..... نظم و اسلوب

۱۶۴..... تصویربرداری

۱۷۳..... ۲. معارف بی‌مانند از پیامبر آقی

۱۷۴..... خدای جهان از دیدگاه قرآن

۱۷۷..... انسان از دید قرآن

۱۷۹..... پیامبر از دید قرآن

۱۸۱..... اشاره‌های علمی قرآن به اسرار آفرینش

۱۸۳..... قرآن و فلسفه تاریخ

۱۸۵..... ارزش‌های برین و متعالی

۱۸۷..... نمونه‌هایی از ارزش‌های برین قرآنی

۱۸۹..... ویژگی‌های معارف قرآن

۱۸۹..... الف) خریدپذیری و خریدپروری

۱۸۹..... ب) هماهنگی با فطرت و سرشت مشترک انسان

۱۹۰..... ج) واقع‌گرایی و اعتدال

۱۹۱..... ۳. پیرامستگی از اختلاف و تناقض

فصل ششم: اندیشه اعجاز در گذر تاریخ اسلامی..... ۱۹۵

۲۰۰..... قرن پنجم

۲۰۳..... قرن ششم

۲۰۶..... قرن هفتم

۲۱۳..... قرن دهم

۲۱۴..... قرن سیزدهم

۲۱۶..... قرن چهاردهم

۲۳۳..... منابع و مأخذ

پیشگفتار

در پرتو پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و استقرار نظامی براساس ارزش‌های معنوی و احکام الهی در ایران، بار دیگر تفکر دینی به‌عنوان اندیشه‌ای امیدزا، حیات‌بخش و مترقی، در عرصه حیات انسان معاصر ظاهر گردید.

تجدید حیات اندیشه و حیانی و ارزش‌های معنوی، از سویی سبب بیداری و خودباوری ملت‌های مسلمان و احیای روح مهم‌متمیزی در آنان شد از دیگر سو باعث نمایان‌تر شدن سست‌پایگی مسلک‌ها و مکاتب بشر پرداخته و نظام‌های استوار بر آن‌ها گردید.

بایستگی تحقیق دقیق، جامع منسجم، در مورد زیرساخت‌های اندیشه دینی و نظام‌های اجتماعی مبتنی بر آن و ضرورت پرداختن علمی و روزآمد به حوادث واقعه فکری، به فراخور شرایط کنونی درخور این رستخیز عظیم، و نیز لزوم آسیب‌شناسی در حوزه فرهنگ ملی و باورداشت‌های دینی، به منظور تبیین و عرضه صحیح و دفاع معقول از اندیشه دینی و زدودن پیرایه‌های موهوم و موهون از ساحت قدسی دین، و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری اقشار تحصیل‌کرده و نسل جوان کشور، تأسیس نهاد علمی، پژوهشی و آموزشی ممحض و کارآمدی را فرض می‌نمود.

بدین منظور پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، که نهادی علمی

است در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد. این پژوهشگاه در قالب چهار پژوهشکده حکمت و دین پژوهی، نظام‌های اسلامی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی و پژوهشکده دانشنامه‌نگاری دینی، فعالیت می‌نماید.

پژوهشکده حکمت و دین پژوهی، که مشتمل بر شش گروه علمی با عنوان‌های «معرفت‌شناسی»، «قرآن و مطالعات حدیث»، «فلسفه»، «کلام و دین پژوهی»، «عرفان» و «منطق فهم دین» است، در جهت تحقق اهداف ذیل فعالیت می‌نماید:

۱. بازپژوهی و بازپیرایی حکمت و کلام و معارف اسلامی؛
۲. تبیین و ساماندهی مناسب مباحث زیرساختی اندیشه دینی؛
۳. ایجاد بستر مناسب برای تعمق و پویایی و بالندگی اندیشه دینی؛
۴. پاسخ به شبهات لقانی در قلمرو عقاید و کلام اسلامی؛
۵. نقد مکاتب و دیدگاه‌های معارض در حوزه زیر ساخت‌های اندیشه دینی.

در راستای تحقق اهداف فوق، هر یک از گروه‌ها، پس از تهیه عنوان‌های مطالعاتی اساسی و اولویت‌گذاری و تهیه پیش‌طرح و تصویب آن در شورای علمی گروه، آن را به اعضای هیئت علمی خود و یا محققان عرصه دین‌پژوهی، واگذار می‌نماید و با نظارت بر روند اجرای تحقیق و تایید نهایی، جهت دسترسی عموم دانش‌پژوهان حوزه دین پژوهی، آن را به چاپ و نشر می‌رسانند.

قرآن کریم، متقن‌ترین، معتبرترین، جامع‌ترین، اثرگذارترین، هدایت‌بخش‌ترین و روشن‌ترین متن آسمانی نازل‌شده است که درک توأم با عمل به آن، ضامن سعادت فرد و جامعه در دنیا و آخرت در طول حیات بشری است، اما اختلاف سطح مخاطبان، نیازهای رو به رشد، ظهور مکاتب و آرای جدید، و سؤالات و شبهه‌های فزاینده از یک طرف و ضرورت نگاه جامع به قرآن و دیگر منابع

همراه با درک روشمند از قرآن، موجب شد تا پژوهشگرانی به تحقیقات قرآنی بپردازند و معارف درون قرآنی و مباحث برون قرآنی را با محسوسا و ساختاری نو و کارآمد ارائه دهند. گروه مطالعات قرآن و حدیث در سال ۱۳۷۸، برای تحقیق اهداف فوق تأسیس گردید و تاکنون منشا آثار ارزشمند فراوانی شده است.

گرچه مسئله اعجاز، همیشه با دعوی نبوت همراه بوده در باور مردم به دعوت‌های غیبی تأثیر داشته است، اما غالباً در هاله‌ای از ابهام قرار داشته و از جهات مختلف شایسته دقت و تأمل بوده است. به همین دلیل گروه مطالعات قرآن و حدیث، این مسئله را هم، در لیست طرح‌های تحقیقاتی خود قرار داد.

تحقیق در این موضوع هم را جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر محمدباقر سعیدی روشن، یکی از محققان فاضل و ارجمند حوزه علمیه قم به عهده گرفتند. با عرض سپاس به درگاه جناب، اینک نتیجه این پژوهش را در اختیار علاقه‌مندان می‌گذاریم.

در این اثر سودمند، علاوه بر مباحث مقدماتی لازم، بحث‌های ارزشمندی در زمینه مسائلی مربوط به اعجاز خواهیم یافت از قبیل: رابطه علیت و اعجاز، چرایی اعجاز، چگونگی اعجاز، آفاق اعجاز قرآنی و اندیشه در گذر تاریخ اسلامی و صدها نکته دیگر.

گروه مطالعات قرآن و حدیث، ضمن قدردانی از زحمات محقق ارجمند، از اعضای بسیار گرامی و فاضل هیئت علمی گروه مطالعات قرآن و حدیث، ضمن بزرگداشت یاد استاد معظم مرحوم آیت‌الله معرفت از اساتید محترم حجج الاسلام غروی و رجبی نیز که این طرح و طرح‌های دیگر، با ملاحظاتی دقیق و باریک‌بینی آنان تکمیل گردیده است، کمال امتنان و سپاسگزاری را دارد. با آرزوی توفیق برای آن عزیزان، از خوانندگان ارجمند این اثر هم انتظار داریم که از نقد و تذکر علمی در مورد این اثر

دریغ نفرمایند، تا ان شاء الله این گروه بتواند به هدف نهایی خود که تدارک یک دوره تفسیر موضوعی علمی و پژوهشی است، دست یابد. با آرزوی فهم حقایق قرآنی و توفیق حیات حقیقی در سایه عمل به آموزه‌های وحیانی.

گروه مطالعات قرآن و حدیث
پژوهشکده حکمت و دین پژوهی